

Budapest ékessége — az ország legszebb szigete

VAS NÉPE
Szombathely

1979 MAJ 13 712.21

Egyidős a várossal. Kövei bizonyítanak: a III. és IV. századból előkerült római temető maradványai állandó lakosságról, római helyőrségről tudósítanak. A XI. századi királyi oklevelekben Nyulak-szigete néven szerepel. A tatárjárás után IV. Béla, Margit lánya élt a domonkosrendi zárdában...

Az 1700-as évek végén már Pest egyik jelentős sétányaként, üdülőhelyeként ismerik. József nádor nagyszabású tervet dolgozott ki. A ferences templom közelében nyári rezidenciát építtetett és parkosította a szigetet. Az ország legszebb angolkertjévé alakította a hajdani Nyulak-szigetét.

Széchenyi kezdeményezésére megkezdődött a „dámák csónakoztatása”. Az első regatta-versenyt 1843. március 19-én rendezte Széchenyi, Béla nevű jachtján, Clark Ádám nyerte meg.

Ybl álma: nemzetközi gyógyfürdőhellyé fejleszteni a szigetet. Még híd nélkül tervezte, akkor csak két kis gőzös szállította a gyógyulni, üdülni vágyókat a szigetre. (Az újlaki parttól pedig Óbudáról, révészlegények hajtották át szapora csapásokkal a ladikot.) Víz után kutatva 1866. december 21-én kezdtek itt a fúráshoz, s 1867. május 31-én 118,5 méter mélyről feltört a meleg, kénes, csodatevő víz, s már 1869-re állt Ybl aranyozott kupolájú fürdőpalotája, a Margit-fürdő, hozzá az ivócsarnokok, a fürdő mögött a zöldszalus kis szálló, a vendéglő. 1873-ban pedig a Nagyszálló.

(Aluszik még a sziget, hát regéljünk. A szigeti szálló régi vendégekönyve irodalomtörténetünk, színház-történetünk egy-egy fejezete lehetne. „Arany úr a második emelet 271-es szobában lakott” — írja a kisházaló öreg portása évszázaddal ezelőtti emlékezésében. „Tizenkét forintot fizetett Arany úr minden hónapban a szobáért. A kiszolgálásért meg 1 forint 40 krajcánt.”

Néhány évvel ezelőtt járt ide egy nyugalmazott hajóskapitány. A sziget történetét kutatta. Nem csoda: propelleren volt kapitány, szigeti

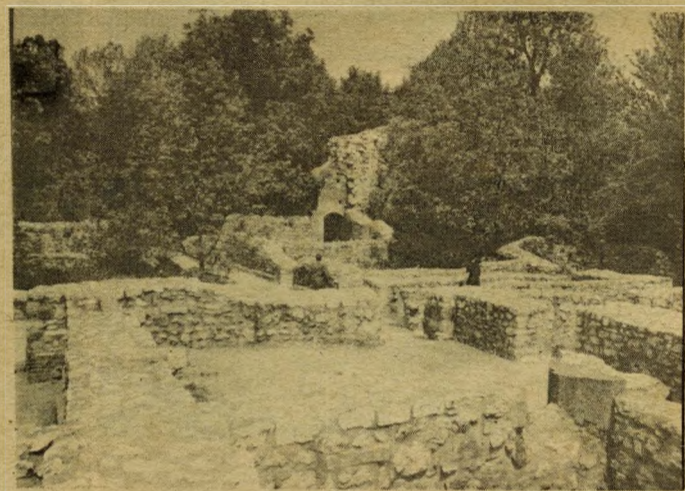
járaton. Már nyomon van, mesélte, hogy 165 évvel ezelőtt Sándor cár kivel táncolt itt Pesten. Mert József nádor a margitszigeti szőlőjében egyszerre három királyt is látott vendégül szüretre: Ferenc császárt, Sándor orosz cárt és III. Frigyes porosz királyt. Magyar ruhás lányok szedték a szőlőt, énekeltek és szórakoztatták a királyokat. Bál is volt, a cár is táncolt az egyik lánnyal.)

„Budapest ékessége” — így nevezték a birtokba vett szigetet 1919-ben — hatvan esztendővel ezelőtt lett először a népe. A napját is tudjuk: április 14-én törölték el a belépődíjakat ekkor lett szabaddá mindenki előtt a sziget. „A Margitsziget proletár ünnepe” — írták a lapok. „Az októberi forradalom — Dienes László kommunista népbiztos így szövelt az ünnepen — eltörölte a négyfilléres hídpénzt, a márciusi forradalom beljebb hatol: elment a híd közepéig, és megnyitotta a proletárok számára a szigetet... A Margitsziget már nem a kiváltságosoké, a dolgozó népe annak pázsitja, fája és jó levegője”.

A gyerekeké lett a sziget! Krúdy Gyula az Érdekes Újságban így számol be erről a honfoglalásról: „A sziget közepén állt egy sárga, kopott varjúfészek, hideg és rozsdás udvarház, amelyet még manapság is Kastélynak neveznek, mert egykor benne lakott egy öregember, amikor még hercegek voltak a Margitszigeten. Ezen a tavaszon kinyílt a pókhálós ablak az udvarházon, meg, hőkent a kapu, a varjúkárogástól életűnt kémény felfigyelt, a vijjogó vércse riadtan menekült, még tán a romfal is nagyot nézett, pedig sok mindent látott ezer esztendő alatt...: víg gyermekcsapat özönlötte el az udvarház környékét. Minden nap vígabb, bátrabb, hangosabb gyerekek nőttek ki itt a fűből, valamely varázslat történt itt; a meséskönyv megelevenedett. Pajkos, rongyos kisfiúk egy délután méhkast hoztak kis kézikocsin az életűnt szigetre és hangos hajrával felborították a vidáman zümmögő kast...”

A flakker a Margitszigeti Nagyszálló előtt a századforduló hangulatát idézi.

Romkert

Tavaszi napsütésben séta a tavak mentén. Háttérben a zenélő kút.

(MTI Fotó: Balassa Ferenc—Fényes Tamás felvételei—KS)

A Nyulak szigetet — a két háború közt joggal „Urak szigetének” tekintették. A szigeti belépődíj 1940-ben felnőtteknek 30, gyerekeknek 10 fillér, ünnepnapokon 50 fillér volt. (Ezidő tájt egy férfi munkás átlagos órabére 55, a női munkásé 34 fillér volt.)

A Margitsziget újbóli meghódítása, visszafoglalása nem egy csapásra, nem a felszabadulással jött el.

Még 1947-ben is vihart kavart egy „stb.” rövidítés. Adáz per folyt a sziget gazdája, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa és a hajdani luxusüzemek, bárók, hotelek volt bérlője, a Palatinus Park RT. között. Szerződése 1958. december 31-ig szólt, de a felszabadulás után a részvénytársaság kijelentette, hogy nem tudja folytatni az üzemet. (Lovaspólya pálya, Piccadilly, Parisien Grill.) De két év múlva, 47-ben azt szerette volna, hogy a Közmunkatanács építse számára újjá ezeket a luxushelyiségeket. A szerződésnek ugyanis volt egy pontja: „Ha a bérléménynek egészszbeni vagy részbeni elpusztulását olyan esemény okozná — például földrengés, vízáradás, stb. —, amely ellen biztosítás az érdekeltek nem védi, a bérlét megszűntnek tekintendő”. A

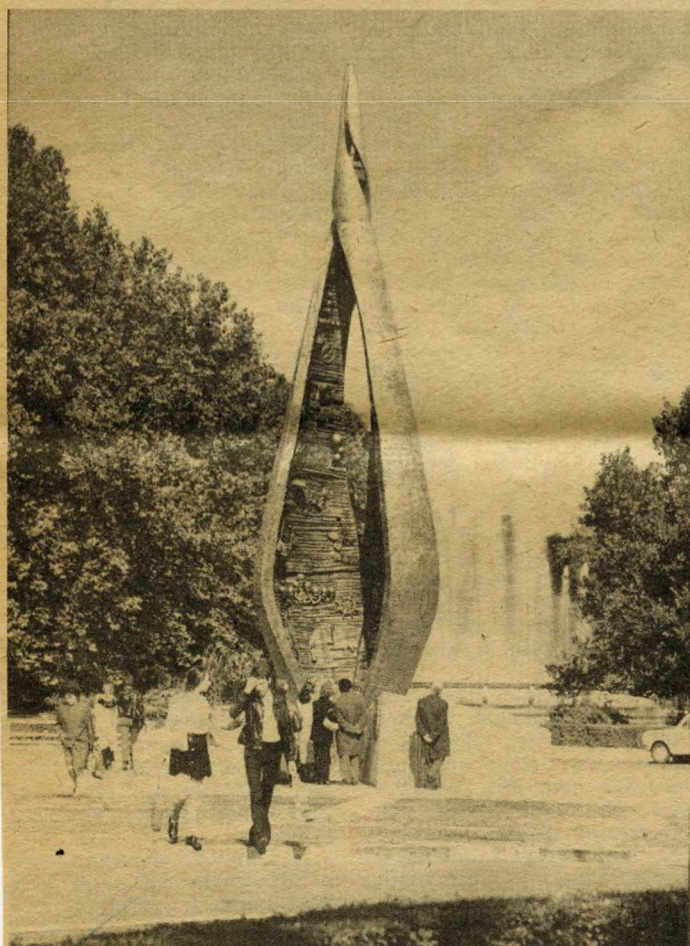
bérlémények, az épületek elpusztultak. A részvénytársaság azzal érvelt: nem földrengés, nem vízáradás okozta a pusztulást, hanem a háború. Vagyis: nem szűnt meg a „bérlémény”. A Közmunkatanács szerint az „stb.” rövidítés magában foglalja a háborút is.

A második honfoglalás ideje: 1948. augusztus elseje. Hidavatás. Vasárnap délután volt „a Magyar Köztársaság átadta a főváros népének a Margitszigetet”.

Budapest népe ismerkedett a szigeti fákkal, sétányokkal — így tudósítanak az újságok erről a honfoglalásról. — A sziget pedig ismerkedett Budapest népével. Evtizedek óta itt éltek egymás mellett, de úgyszólván alig tudtak valamit egymásról. Most a távoli kerületekből, a környékről már reggel óta özönlöttek ide az emberek, mert olvasták, hogy ezen a vasárnapon szabad a fűre lépni.

Ezen a napon adták át az újjáépített Margit-hidat. Megszűnt a szigeti belépődíj. (Mindaddig hétköznap 1 forintot kellett, vasárnap 1,50-et fizetni. A szervezett dolgozók hétköznap és vasárnap kedvezményesen 50 fillér ellenében látogathatták a szigetet.)

K. Gy.

A centenáriumi emlékoszlop a sziget bejáratánál.